

بررسی وضعیت روایت‌گری راویان راهیان نور

در مصاحبه با سرتیپ دوم پاسدار نادر ادیبی دبیر ستاد مرکزی راهیان نور کشور

محمدجواد اکبرپور بازرگانی*

<p>ستاد مرکزی راهیان نور کشور با هدف ساماندهی وضعیت راهیان نور، در سال ۱۳۸۴، ذیل ساختار بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس تأسیس شد. از جمله وظایف خطیر این ستاد، که در راستای تبیین تاریخ جنگ عراق و ایران برای بازدیدکنندگان مناطق عملیاتی فعالیت می‌کند، تربیت و آموزش راویان دفاع مقدس در سراسر کشور و رصد و پایش روایت‌های عرضه‌شده در یادمان‌های راهیان نور است. متن پیش را مصاحبه با سرتیپ دوم پاسدار نامدار ادیبی دبیر ستاد مرکزی راهیان نور است. وی در این گفت‌وگو فرایند آموزش، چگونگی نظارت بر روایت راویان، مشکلات روایت‌های موجود و... را مورد بررسی قرار داده است.</p> <p>واژگان کلیدی: ستاد مرکزی راهیان نور، روایت دفاع مقدس، روایان دفاع مقدس</p>	<p>چکیده</p>
---	---------------------

به‌طور کلی، در رابطه با موضوع روایت راویان راهیان نور با چند مسئله جدی مواجه هستیم که در تحلیل وضعیت فعلی روایت‌هایی که در یادمان‌ها عرضه می‌شود بسیار اهمیت دارند:

نکته اول اینکه راویان دفاع مقدس طیف وسیعی از اقشار مردمی را شامل می‌شوند و این موضوع، مسئولیت ما را در قبال ارائه روایت درست از تاریخ دفاع مقدس سخت‌تر و دشوارتر می‌سازد. یعنی شما در میان خیل عظیم راویان، با راویان ارتشی، سپاهی، جهادی، بسیجی، روحانی و به‌خصوص راویان نسل جدید - که جنگ را درک نکرده‌اند - مواجه هستید و هریک از این راویان، از زاویه دید خود به روایت وقایع و حوادث دوران جنگ تحمیلی می‌پردازند. به‌عنوان نمونه، یکی از این اصناف روایت‌گری، راویان روحانی هستند که می‌کوشند بین مبانی جهاد و شهادت با دفاع مقدس ارتباط برقرار کنند.

نکته دوم، پشتوانه علمی روایت‌گری‌هاست؛ به این معنا که ما در حال حاضر، به کتاب‌های مستند تاریخی در زمینه روایت‌گری راهیان نور نیاز داریم و باید برای هریک از یادمان‌های کشور یک کتاب مستند تهیه و تألیف شود. در این زمینه ستاد مرکزی راهیان نور پس از سفارش و تأکید مقام معظم رهبری مبنی بر اینکه برای هر یادمان یک کتاب مختصر

یکی از مهم‌ترین اهداف برنامه‌های بازدید از مناطق عملیاتی که به اردوهای راهیان نور معروف شده، آشنا کردن نسل جدید با تاریخ جنگ عراق و ایران است. در این زمینه، روایت راویان در مناطق عملیاتی و یادمان‌های راهیان نور نقش بسزایی در تبیین تاریخ جنگ دارد. در حال حاضر، وضعیت راویان و روایت‌گری آنان در مناطق عملیاتی چگونه است و جناب عالی به‌عنوان یکی از فعالان و مسئولان این حوزه، وضعیت کنونی روایت‌ها را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

بسم الله الرحمن الرحيم. وضع موجود روایت‌گری در یادمان‌های راهیان نور در حد رفع نیاز کنونی، بحمدالله خوب است، اما برای رسیدن به یک نقطه مطلوب باید تلاش بیشتری کنیم. در حال حاضر، ما با دو دسته از راویان در سطح یادمان‌ها مواجهیم: دسته اول، راویان کاروان‌هایی هستند که همراه کاروان‌ها از سراسر کشور به مناطق عملیاتی اعزام می‌شوند و دسته دوم، راویان استقراری هستند که در بازه‌های زمانی مشخص، در یادمان‌ها مقیم‌اند. برای نیل به وضعیت مطلوب در زمینه روایت‌گری راهیان نور، راویان مقیم یادمان‌ها را از میان کسانی انتخاب می‌کنیم که جنگ را درک کرده و مهارت‌های لازم را در دوره‌های آموزشی کسب کرده باشند. برای این دسته از راویان کارت روایت‌گری صادر شده و به‌صورت مستمر ارزیابی می‌شوند.

* کارشناس ارشد علوم سیاسی و کارشناس گروه مطالعات نظامی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

و ایران چه اقداماتی انجام داده است؟

پیش از این، در دوره‌های آموزش روایتگری - که چندی پس از آغاز حرکت عظیم راهیان نور، راه‌اندازی شد - ما طرح درس روایتگری عمومی داشتیم؛ یعنی در آموزش روایتگری، کلیات تاریخ دفاع مقدس و عملیات‌های جنگ هشت‌ساله بیان می‌شد و این آموزش‌ها مختص یک یادمان یا منطقه نبود، اما هرچه که پیش رفتیم، متوجه شدیم که این دوره‌ها یک مشکل جدی دارد که آن هم آموزش روایتگری به صورت تخصصی منطقه‌ای و نقطه‌ای می‌باشد. در همین خصوص، از سال گذشته، جلسات بسیار زیادی با صاحب‌نظران و نمایندگان نیروهای مسلح در حوزه روایتگری برگزار و با فرماندهان دفاع مقدس مشاوره‌های زیادی به عمل آمد و طرح درس تخصصی روایتگری مناطق عملیاتی جنوب، غرب، شمال‌غرب و خلیج‌فارس تهیه شد. پس از تهیه روایت تخصصی منطقه‌ای، در حال حاضر، در حال تدوین طرح درس تخصصی نقطه‌ای هستیم. به همین منظور، ما استان خوزستان را به سه قسمت تقسیم کردیم: محورهای جنوبی، میانی و شمالی استان خوزستان. براین اساس، به‌طور مثال، راوی یادمان فکه ما باید آشنایی کامل با همه عملیات‌ها و جغرافیای نظامی منطقه عمومی فکه داشته باشد؛ راوی یادمان شلمچه باید از تاریخ و جغرافیای عملیات‌های کربلای ۴ و ۵ آگاه شود و راوی یادمان اروندرود باید از سوابق عملیاتی و جغرافیایی عملیات والفجر ۸ آگاه بوده و تسلط کافی و لازم را در این زمینه داشته باشد. همچنین راویان باید به موضوعات هر عملیات متناسب با یادمان؛ از خلاقیت، عقلانیت و مدیریت در عملیات‌ها گرفته تا وضعیت زمین و نیروهای خودی و دشمن، به‌خوبی اشراف داشته باشند تا بتوانند روایت جامعی از یادمانی که در آن مقیم هستند به مخاطبان عرضه کنند.

همچنین در طراحی و تدوین طرح درس‌های دوره‌های عمومی و تخصصی آموزش روایتگری، از کارشناسان خبره و فرماندهان دفاع مقدس بهره گرفته‌ایم. در کلاس‌های دوره‌های آموزشی نیز در به‌کارگیری اساتید برجسته و فرماندهان دوران دفاع مقدس وسواس زیادی به خرج داده‌ایم

نوشته شود، کار تألیف کتاب‌ها را آغاز کرده‌ایم و آقایان گلعلی بابایی، احمد دهقان و گروهی از نویسندگان در حال تدوین یک کتاب برای هر یادمان هستند و ان‌شاءالله در روز ملی راهیان نور در اسفندماه امسال، این کتاب‌ها عرضه خواهد شد. علاوه بر این، حضرت آقا فرموده‌اند که برای هر یادمان یک شناسنامه مختصری تهیه و تنظیم شود تا مردم بدانند در کجا حضور پیدا کرده‌اند و ما نیز تابلونوشته‌های بزرگی را در مبادی ورودی همه یادمان‌ها تعبیه و نصب کرده‌ایم. همچنین نقشه‌های عملیات‌های مرتبط با هر یادمان تهیه و در این یادمان‌ها نصب شده است. این نقشه‌ها با رویکرد آشنایی مردم و زائران با یگان‌های نیروهای مسلح خودی، وضعیت نیروهای دشمن و وضعیت زمین منطقه عملیاتی تهیه شده تا مردم با یگان‌های حاضر در عملیات این یادمان‌ها و دستاوردهای این عملیات‌ها آشنا شوند.

نکته سوم هم این است که ما در حوزه منابع روایتگری علاوه بر آثار مکتوب، به روایت شفاهی فرماندهان زمان جنگ که در صحنه عملیات‌ها حاضر و ناظر بوده‌اند نیز نیاز داریم. این موضوع که در حال حاضر نزد اساتید علم تاریخ به علم تاریخ شفاهی معروف شده است، می‌تواند نقش بسیار مهمی در تولید روایت‌های مستند و مرجع دفاع مقدس در یادمان‌های کشور داشته باشد و تاریخ شفاهی فرماندهان و آثار مکتوب، به‌خوبی می‌تواند جلو تحریفات دفاع مقدس را بگیرد.

در حال حاضر نیز مهم‌ترین مشکل روایت‌های راهیان نور بهره‌نگرفتن از تاریخ کتبی و شفاهی دفاع مقدس است؛ به این معنا که اگر تاریخ دفاع مقدس بر مبنای روایت فرماندهان حاضر در صحنه نبرد و آثار مکتوب مستند تاریخی گفته شود، آن روایت از نظر ما روایت معتبر و مستند است و مشکل اصلی برخی روایت‌های راویان نیز همین نقیصه می‌باشد.

جناب‌عالی به‌عنوان دبیر ستاد مرکزی راهیان نور کل کشور، برای حل مشکلات موجود روایت‌ها که اشاره کردید چه تدابیر و تمهیداتی پیش‌بینی کرده‌اید؟ ستاد مرکزی راهیان نور در مورد آموزش مهارت‌های روایتگری و روایت درست تاریخ جنگ عراق

سرتیپ دوم پاسدار نادر ادیبی دبیر ستاد مرکزی راهیان نور - تهران - بهمن ۱۳۹۴

یا یادمان‌های راهیان نور تهیه شده است. یک ملاحظه جدی در مورد این دسته از منابع این است که هریک از این فرماندهان بسته به اینکه در کدام یک از سازمان‌های سپاه، ارتش، جهاد و... خدمت می‌کنند، از زاویه دید خود روایتی از تاریخ جنگ را به مخاطبان خود عرضه می‌کنند و این موضوع تکثر روایت‌ها در سطح کلان و به‌خصوص در سطح خرد تاریخ جنگ را به دنبال دارد.

اما این مشکل باعث نشده است که ما از مقوله آموزش روایان جاری و آتی غفلت کنیم. بر همین اساس، آموزش روایان به صورت مستمر در دستور کار قرار دارد. در وضعیت کنونی، با گذشت زمان، تعداد بیشتری از رزمندگان دوران دفاع مقدس و فرماندهان به دلایل گوناگون؛ فوت یا شهادت و... از گردونه روایتگری خارج می‌شوند و به همین دلیل، باید برای تربیت و آموزش روایان آینده فکری کرد. به همین منظور، جلساتی در سطح قرارگاه‌های راهیان نور ستاد کل نیروهای مسلح و ستاد مرکزی راهیان نور برگزار و یکی از راه‌های دستیابی به روایان آینده دانشجویان افسری که در دانشکده‌های نیروهای مسلح در حال تحصیل هستند، روایتگری دفاع مقدس را نیز به عنوان یک واحد درسی تدریس کنند. در مجموعه آموزش عالی هم توافقی با وزارت علوم انجام شده تا در زمینه آموزش روایتگری دفاع مقدس تدابیری اندیشیده شود تا برای

تا هم بتوانیم محتوای مستند تاریخ جنگ را به روایان عرضه کنیم و هم از بروز تحریف در تاریخ دفاع مقدس و روایتگری راهیان نور جلوگیری کنیم و این روند را به مسئولان و متولیان امر راهیان نور در استان‌های سراسری کشور نیز ابلاغ کرده‌ایم.

سیاست ارزشمند دیگری که در زمینه موضوع آموزش روایتگری یادمان‌های راهیان نور پیگیری شده است استفاده از ظرفیت روایان بومی هریک از یادمان‌های مناطق عملیاتی می‌باشد؛ در شمال غرب و غرب از روایان بومی و استانی استفاده شده و پس از آموزش آنها، از ظرفیت این روایان در یادمان‌های این مناطق استفاده گردیده است. در جبهه میانی و جنوبی هم همین مدل پیاده شده است که این امر به دلیل اینکه موجب سهولت در دسترسی به روایان متخصص شده، با استقبال زیادی مواجه گردیده است.

نکته آخری که در پاسخ به سؤال شما باید به آن اشاره کنم، مربوط به منابع آموزشی ما در ستاد مرکزی راهیان نور است. در حال حاضر، اصلی‌ترین منابع آموزش روایان همان خاطرات شفاهی و تاریخ شفاهی فرماندهان دفاع مقدس می‌باشد که تاکنون عرضه شده است. بیشتر این منابع یا کتاب‌های خاطرات منتشر شده‌اند یا جزواتی که از روایت شفاهی فرماندهان دفاع مقدس در کلاس‌های دفاع مقدس

راویان ستاد مرکزی راهیان نور، برای تقسیم‌بندی راویان تصمیم‌گیری می‌شود، از راویانی برای هر یادمان استفاده می‌گردد که از یک‌سو، اطلاعات سطح کلان روایتگری؛ از وضعیت تاریخی و جغرافیایی آن منطقه و مباحث طرح و شرح عملیات آن یادمان را به‌خوبی بدانند و از سوی دیگر، اطلاعات دقیقی از جزئیات عملیات و محورها و مراحل یگان‌های عمل‌کننده در آن منطقه و یادمان داشته باشد. در این میان، در هر یک از یادمان‌ها، ما از نیروی هوایی، دریایی و زمینی ارتش گرفته تا سپاه و جهاد و بسیج، راوی مجرب و متخصص اعزام می‌کنیم. تعداد راویانی که به هر یادمان اختصاص داده می‌شود، براساس میزان بازدید کاروان‌های راهیان نور است و در یادمان‌های پر بازدید درصد بیشتری از راویان استقراری حضور دارند و حتی در برخی یادمان‌ها، سکوی روایتگری وجود دارد که به دریافت بیشتر مردم از منطقه عملیاتی کمک می‌کند.

از این مقدمه که بگذریم، گروه‌های نظارتی ما همراه با کارشناس‌های ستاد مرکزی راهیان نور که از راویان حافظ و با سابقه هستند، در مناطق عملیاتی حضور پیدا می‌کنند، روایت راویان را گوش می‌دهند، تصویربرداری می‌کنند و پس از آن، روایت مورد نظر را تحلیل و آنالیز می‌کنند و احیاناً اگر در بیان یا حتی نحوه ارائه مطالب نقصی وجود داشته باشد، به راوی تذکر می‌دهند تا در روایت‌های بعدی آن نقیصه را برطرف کند؛ در غیر این صورت، آن راوی از منطقه استقرار فراخوانده شده و در ستاد مرکزی راهیان نور تصمیمات لازم درباره وی گرفته می‌شود. از مجموعه نیروهای مسلح که نمایندگان آنها در شورای مرکزی روایتگری ستاد مرکزی راهیان نور عضو هستند و در مناطق عملیاتی و یادمان‌های کشور حضور فعال دارند، در کنترل و ارزیابی محتوای روایت‌های بیان شده در یادمان‌ها استفاده می‌شود. از دیگر اقدامات کنترلی و نظارت ستاد مرکزی راهیان نور، تهیه دستورالعمل راویان است که در شورای سیاست‌گذاری راهیان نور به تصویب رسیده است که در آینده نزدیک ابلاغ و اجرا می‌شود.

آینده، راوی تربیت گردد. در آموزش و پرورش به دنبال این هستیم تا با استفاده از مراکز آموزش ضمن خدمت، طرح درس آموزش روایتگری با عنوان معلم‌راوی را بگنجانیم، زیرا وزارت آموزش و پرورش هر سال، نزدیک به یک میلیون نفر دانش‌آموز را برای بازدید از مناطق عملیاتی به یادمان‌های راهیان نور اعزام می‌کند. بسیج دانشجویی نیز یکی از مراکزی است که ظرفیت بالایی برای تربیت راویان دفاع مقدس دارد.

بنابر آمار اعلام‌شده در وبگاه ستاد مرکزی راهیان نور

کل کشور، در سال گذشته، حدود ۵ میلیون نفر از یادمان‌های مناطق عملیاتی بازدید کرده‌اند. این سیر تصاعدی زائران در کنار تنوع راویان استقراری و کاروانی، رصد و پایش کیفیت روایتگری در یادمان‌ها را بیش از پیش ضرورت بخشیده است. در این زمینه، ستاد مرکزی راهیان نور چه سازوکاری را برای پایش و ارزیابی روایت‌های عرضه‌شده در یادمان‌های راهیان نور پیش‌بینی کرده است؟ مسئولیت رصد محتوای روایت‌ها با چه کسی است؟ آیا برای راویان سراسر کشور شبکه‌ای ایجاد شده تا فرایند آموزش و پایش مستمر را ادامه دهد؟

سال گذشته، در شورای سیاست‌گذاری ستاد مرکزی راهیان نور، طرح تشکیل شبکه سراسری راویان راهیان نور تصویب شد. اولین اقدام در این شبکه مرکزی راویان، دریافت اطلاعات کامل و تشکیل بانک اطلاعات از همه راویان سراسر کشور و گام دوم، دسته‌بندی و سطح‌بندی راویان سراسر کشور بود، که این امر هم انجام شد. در این شبکه، راویان استقراری و کاروانی ما مشخص شده است. در یک مرحله دیگر، بر مبنای سابقه و کیفیت روایتگری، راویان درجه‌بندی شده‌اند و وقتی در کار گروه

هریک از این فرماندهان بسته به اینکه در کدام یک از سازمان‌های سپاه، ارتش، جهاد و... خدمت می‌کنند، از زاویه دید خود روایتی از تاریخ جنگ را به مخاطبان خود عرضه می‌کنند و این موضوع تکثر روایت‌ها در سطح کلان و به‌خصوص در سطح خرد تاریخ جنگ را به دنبال دارد.